

RAPPORT

En levande landsbygd

2008-03-05 / reviderad 2010-04-28

En levande landsbygd

Sverige behöver en levande landsbygd. Landsbygden ger oss mat, hälsa, rekreation och inte minst omistliga natur- och kultur upplevelser. Ungefär två miljoner av Sveriges befolkning bor på landsbygden. Det är en minoritet men ändå en stor andel av befolkningen. I många avseenden är tätorten norm för det svenska samhället. Våra politiska beslut har en tendens att framför allt fokusera på tätortens och stadens problem medan landsbygdens problem många gånger hamnar i skymundan. Skiljer sig då landsbygdens problem och framtidsmöjligheter från tätortens? Oftast inte, men på en del viktiga punkter finns det skillnader som gör att man bör hitta en landsbygdsdimension i politiken. Flera viktiga områden gör landsbygden speciell. Det gäller de strukturella frågorna, t.ex. gleshet, företagsstruktur, infrastruktur, kapitalbildning och de speciella värden som landsbygden ger såsom biologisk mångfald, allmänna natur- och kulturvärden. Det gäller också vår livsmedels- och skogsproduktion och boendemiljöer för många människor.

Att bryta klyftan mellan svenskar och invandrare är en av vår tids viktigaste frågor. Vi ska skapa en integrationspolitik som frigör den enskildes initiativkraft istället för att skapa passivitet och bidragsberoende. Nyckeln till en lyckad integration är det svenska språket. Andra viktiga nycklar är arbete och språkkunskaper. När det gäller integrationspolitiken kan landsbygden spela en stor roll genom att erbjuda boende och arbete i branscher där arbetskraftsbrist råder.

Dynamiken i landsbygden ligger i ett tillvaratagande och hållbart utnyttjande av naturens resurser. Jord- skog och livsmedelsindustrin står för 9 % av vårt BNP. Det är en tillväxtsektor att räkna med och folkpartiet vill därför aktivt främja landsbygdens utvecklingsmöjligheter genom att:

- främja en förnyelse av näringarna på landsbygden.
- främja ett hållbart utnyttjande av de förnyelsebara naturtillgångarna.
- utveckla kvaliteten på landsbygdens boendemiljö och dess samhällsstruktur.
- förbättra funktionsdugligheten hos det redan befintliga servicenätet.

Hållbart brukande – en förutsättning för en levande landsbygd

Naturen och landskapet är en bas för mycket av landsbygdens speciella värden. Det brukade landskapet ger miljöer för många av våra sällsynta växter och djur. I skogslandskapet gäller det att skydda viktig gammal skog och i skärgården finns ett behov av att skydda många viktiga marina miljöer. Biologisk mångfald och ett bevarande av vårt kulturhistoriska arv är av allra största vikt för turistnäringens efterfrågan av rekreation för själ och kropp. Vikten att skydda den biologiska mångfalden måste vara ett gemensamt ansvar och kostnaden för dessa allmänna nyttigheter bör i stor utsträckning betalas av samhället. Den enskilda markägaren gör stora ideella insatser och svenskt skogsbruk bidrar genom frivilliga naturvårdsavsättningar. Skyddet av viktiga naturområden kan ske genom reservatsbildningar men också genom civilrättsliga avtal mellan markägare och myndighet. Kunskap, samarbete och överenskommelser är nyckeln för ett framgångsrikt miljö- och naturvårdsarbete.

Folkpartiet anser att pengar för arbetet med biologisk mångfald såväl som pengar inom EU:s landsbygdsutvecklingsprogram nu i större utsträckning än tidigare bör användas i lokala försöksprojekt. Det är viktigt att ta till vara lokalt engagemang på brukarsidan men också via ideella organisationer, så som byalag, naturvårdsföreningar, fältbiologer men även representanter för andra näringar på landsbygden t.ex. turistföreningar.

Jordbruk och skogsbruk - basen för en levande landsbygd

Ett livskraftigt jord- och skogsbruk som är konkurrenskraftigt ligger till grund för en levande och lönsam landsbygd. Det är omöjligt att få en framgångsrik landsbygdsutveckling utan att de areella näringarna blomstrar. Huvudparten av livsmedelsproduktionen sker i södra och mellersta Sverige. I norra Sverige är kombinationsföretag jord- och skogsbruk vanligast. Ca 57 000 personer har sin huvudsakliga sysselsättning inom jordbruket, ca 61 000 inom livsmedelsindustrin, ca 90 000 inom skogsindustrin och ca 3000 inom träförädlingsindustrin.

Skogarna reglerar vatten och renar luft samt ger oss evigt förnyelsebara råvaror. Skogen äger en rik biologisk mångfald vad gäller växter och djur. Skogarna står nationalekonomiskt för en exportintäkt på hela 90 miljarder kronor årligen.

En alltmer konkurrensutsatt jordbruksmarknad kommer att kräva större lyhördhet på konsumenternas krav, ökad profilering, förädling och nischproduktion samt en ökad öppenhet för olika kombinationsverksamheter som miljövard och turism. Alliansregeringen har ökat möjligheterna genom byråkratiska förenklingar för småskalighet både vad gäller produktion och slakteri

Småföretagen - basen för svensk tillväxt och välfärd

Sverige behöver en varaktig hållbar tillväxt. Det är småföretagarna som är grunden till vår välfärd varför vi på alla sätt måste ge förutsättningar till både nystart och utveckling av befintliga företag. Vårt lands tillväxt kan inte bara skapas i tätorterna utan måste också vara en fråga för utvecklingen av landsbygd och glesbygd. Det krävs en fungerande företagspolitik och eftersom landsbygdens företag i stor utsträckning är småföretagare krävs framför allt en bra småföretagspolitik. Vägar till att förbättra företagens villkor är att, som regeringen nu också gör, minska de mest skadliga skatterna på företagande men framför allt att minska krånglet för företagande.

Eftersom de flesta småföretag finns på landsbygden krävs politiska beslut som tar hänsyn till den tillväxtdynamik som landsbygden innehar. Lokala aspekter och tillämpningar är ofta avgörande för företagets bedömningar av klimatet och förutsättningarna, särskilt för ett aktivt entreprenörskapstänkande och nyföretagande. Att förbättra företagsklimatet är ett stort antal processer. I kommunen krävs att företagare och medarbetare samarbetar med politiker, myndigheter, skola, media och andra aktörer. Detta förutsätter en bred och djup förståelse i samhället för innebörden och vikten av ett gott företagsklimat.

Många småföretag på landsbygden kompletterar och förädlar varor från jord- och skogsbruksföretagen, medan det också finns ett stort antal företag inom en mängd olika branscher - inte minst som underleverantörsföretag. Företagsmässiga politiska beslut har avgörande framtida betydelse för landsbygdens utveckling men också beslut och åtgärder som syftar till att främja utbildning, kultur och social samt kommersiell service på landsbygden har stor betydelse.

Regelförenklningar - en nödvändig åtgärd

En av de viktigaste åtgärderna för att underlätta för fåmansföretag är att fortsätta arbetet med att förenkla de så kallade 3:12-reglerna. De nuvarande fåmansbolagsreglerna är på många punkter bättre än tidigare. Men delar av krånglet finns ändå fortfarande kvar. varför fortsatta insatser måste göras i ett tidigare skede för de mindre och växande företagen där inte minst de kunskapsintensiva och innovativa företagen behöver uppmärksammas.

För att tydliggöra att risk och ansvar bör kunna medföra större ekonomisk utdelning om man verkligen lyckas vill Folkpartiet helt avskaffa de särskilda fåmansbolagsreglerna.

Av Sveriges företag är 19 av 20 familjeföretag. Ett stort antal av våra mindre företag står nu inför ett generationsskifte, fyra av tio företagare är äldre än 50 år. Ett generationsskifte i familjeföretagen är en stor påfrestning som kan hota företagets fortbestånd. Folkpartiet och Alliansen har särskilt uppmärksammat denna fråga, vilket lett till att gåvoskatten tagits bort.

Enmansföretagare har idag mycket små möjligheter till a-kassa. Företagare som arbetar i säsonsberoende branscher drabbas särskilt av detta, vilket är speciellt problematiskt för många av landsbygdens företagare. Att kunna anställa säsonsarbetare var ett viktigt beslut som Alliansregeringen tagit. Folkpartiet och Alliansregeringen arbetar intensivt med att öka tryggheten för företagare i sjuk, förändra och förbättra arbetslöshetsförsäkringen.

En gemensam europeisk livsmedels- och landsbygdspolitik

EU:s gemensamma jordbrukspolitik måste avregleras och marknadsinriktas om den skall kunna bli till nytta för konsumenter och landsbygd. Folkpartiet är drivande i arbetet med en grundlig reformering som bland annat innebär att alla former av export-, pris- och produktionsstöd bör avskaffas så snart som möjligt och syftar till kraftiga minskningar av utgifterna för jordbrukspolitiken. Det vi ska ha är en politik som garanterar säkra och sunda livsmedel, garanterar stränga miljökrav och underlättar för en hållbar jordbrukssektor.

En gemensam marknad kräver goda, kraftfulla och lättbegripliga lagar för att garantera livsmedelssäkerhet. Konsumenterna måste ha full tillgång till all relevant information, så att de får en möjlighet att göra fria val. Ett gemensamt system för sanktioner mot medlemsstater och företag som bryter mot dessa regler måste också upprättas. Det räcker inte att bara att slutprodukterna är säkra. Hela produktionskedjan måste uppfylla gemensamma etiska krav

avseende djurens välfärd, respekt för miljön, bra arbetsmiljö och stimulans för en övergång till produktion av hög kvalitet.

Bensinstationernas framtid

Under de senaste åren har det rått en tämligen livlig diskussion kring bensinstationernas varande. Självfallet är det så att för att vi ska kunna värna landsbygden och för att hela vårt land ska kunna leva och utvecklas måste det finnas tillgänglighet till drivmedel och annan grundläggande service.

Den så kallade ”pumplagen” som initierades av den förra regeringen och som antogs av Riksdagen 2006 (prop. 2005/06:16) ställer krav på att bensinmackar med försäljning på över 1000 kubikmeter drivmedel ska tillhandahålla förnyelsebara drivmedel. Det innebär att 1600 av 2400 bensinmackar undantas från kravet att tillhandahålla miljövänligt bränsle. Övriga bensinmackar har dessutom möjlighet att söka dispens för att av ekonomiska skäl slippa kravet. Folkpartiet befarade, då lagen antogs 2006, att det skulle bli en för ensidig satsning på etanol, vilket också blev fallet. Folkpartiets ståndpunkt var också att lagen inte skulle vara tvingande utan att frågan om att få fram alternativa bränslen skulle drivas underifrån, dvs. att konsumenterna egna miljökrav skulle driva på utvecklingen av miljövänligt bränsle.

Vad gäller frågan om hur bensinstationer ska kunna erbjuda alternativa bränslen knyter an till klimat- och energifrågorna som ju är en av vår tids viktigaste politiska utmaningar. Mot bakgrund av ett EU-toppmöte har Europeiska kommissionen tagit fram en rad direktivförslag som innefattar flera ambitiösa målsättningar, där användningen av förnybara drivmedel är en viktig del. Alliansregeringen har som i ett led i detta arbete vidtagit ett antal åtgärder för att stimulera användningen av biodrivmedel, där biogassatsningen är en viktig komponent. I globaliseringsrådet, som leddes av Lars Leijonborg lyftes också elfordon fram som en framtida miljövänlig lösning. Forskningsresurser har tillsatts.

Dessutom har Alliansregering antagit ett landsbygdsprogram på 35 miljarder mellan 2007 och 2013, som också kan nyttjas i främjandet av förnybara drivmedel.

Utbildning och forskning – grunden för arbete i hela landet

Tillgång på arbetskraft och närhet till utbildning är en förutsättning för utvecklingen av företag på landsbygden. Distansutbildning, regionhögskolor, folkbildningsinsatser samt grundskolor på landsbygden är av avgörande betydelse för människors utveckling och för att förse företag framöver med kvalificerade medarbetare. Det råder ofta brist på utbildad arbetskraft inom många av landsbygdens traditionella arbetsområden, framför allt gäller detta hantverksyrken men det råder också brister inom många serviceyrken. För att möta utbildningsbehovet har nu folkpartiet och Regeringen beslutat om en ny modern lärlingsutbildning .

Det är naturligtvis viktigt med satsning på högskoleutbildningarna. Folkpartiet har i regeringssamarbetet haft möjlighet att lägga fram en historiskt stark forskningsproposition, vilket kommer att ge oss ökad kompetens och konkurrenskraft internationellt. Detta kommer att påverka all utbildning i vårt land.

För landsbygden betyder de regionala högskolorna samt högskoleanknutna distansutbildningarna mycket. Efter genomgången kvalificerad yrkesutbildning ska studenten sedan ha möjlighet att vid ett universitet tillgodoräkna sig en del av poängen i kurser inom ett ämnesområde. Viktigast av allt inom utbildningsområdet är trots allt en bra grundskola. Idag

råder mycket stora skillnader i ekonomiska villkor för skolor i olika kommuner. Med så stora skillnader är det omöjligt att hävda att utbildningens kvalitet blir likvärdig över hela landet. Det ska inte vara så att en elev ska få en sämre skolgång för att han eller hon råkat bo i "fel" kommun. Därför vill folkpartiet förstatliga den svenska skolan.

Digitala Hus

Att vår landsbygd är beroende av en fungerande infrastruktur är ingen nyhet. Genom den nya IT-tekniken uppstår nya möjligheter. På många håll saknas det möjligheter till bredbands uppkoppling. Föreningen Hela Sverige ska leva driver idén om att bygga ut fler s.k. Digitala Hus. Digitala Hus är en satsning som Folkets Hus och Parker drivit under ett några år och där det i dagsläget finns ett växande antal anläggningar anslutna. De Digitala Husen är en ny möjlighet att kunna delta i kulturella och sportsliga evenemang. Med hjälp av den moderna tekniken vad gäller installerande av digitala projektorer kan filmer, konserter, teater, sportevenemang, rockgalor och andra kulturella evenemang avnjutas. Även föreläsningar, konferenser och studier får med detta helt nya interaktiva möjligheter. På detta sätt kan också Digitala Husen bli betydelsefulla för såväl kommunen, näringslivet och utbildningspotentialen. Vi i folkpartiet tycker att detta är en spännande utveckling som väl ligger i linje med vårt samhälles krav på teknikutveckling.

Landsbygden och arbetskraften

Sedan alliansregeringen tillträdde 2006 har världen genomgått en djup, global ekonomisk kris vilket medfört en fortsatt hög arbetslöshet. Dessbättre ser prognoserna nu ljusare ut och tack vare en mängd insatser får allt fler arbetslösa arbete, utbildnings- eller praktikplatser. Det är viktigt att komma ihåg att arbetsmarknaden på landsbygden många gånger ser annorlunda ut jämfört med tätorten. Det finns bl.a. ett större inslag av säsongarbete både inom de areella näringarna och inom turistbranschen. Arbetsmarknadspolitiken måste därför i större utsträckning anpassas till detta. Folkpartiet anser att man bör se över arbetsmarknadslagstiftningen där landsbygdsperspektiv finns med på ett tydligt sätt. Trots att det på många orter är stor arbetslöshet kan landsbygdens och glesbygdens allvarligaste problem vara brist på utbildad arbetskraft. Detta kommer troligen att bli ett allt mer ökande

problem., varför yrkes- och lärlingsutbildningarna kommer att bli mycket betydelsefulla. Mycket talar dock för att Sverige i framtiden ändå inte klarar arbetskraftsbristen enbart genom de personer som nu finns i landet. Arbetskraftsinvandring kan bidra till att lösa en del av dessa problem.

Boendet - basen i tillvaron

Bostadspolitiken i Sverige fokuseras ofta på städernas problem med höga kostnader för boende men en alltför liten nyproduktion. Landsbygdens bostadsproblematik ser annorlunda ut. I större delen av Sverige är situationen sådan att produktionskostnaden för ett nytt hus är långt högre än värdet av detta hus på marknaden. Det innebär svårigheter att få lån. Det leder till att det inte byggs på landsbygden trots både behov av bostäder och tillgång på billig mark.

En ofta debatterad fråga när det gäller boendet är strandskyddet. Regeringen har beslutat om en ny strandskyddslag som är anpassad till landets mycket olika förhållanden med en större grad av lokal och regional anpassning som beaktar såväl behovet av att skydda strändernas naturvärden på ett långsiktigt hållbart sätt som behovet av utveckling i hela Sverige.

Utbyggt infrastruktur och god tillgänglighet

Infrastruktur - Ett bra utbyggt infrastrukturnät med goda teleförbindelser, järnväg och vägar är en förutsättning för att man ska kunna bo där man vill, jobba där det finns jobb och starta företag där man vill. En dålig infrastruktur blir ett hinder när det gäller företagsetableringar. Regeringen har därför i sin infrastrukturproposition satsat 482 miljarder kronor. En väl fungerande infrastruktur har betydelse för företagande och tillväxt på ett flertal sätt. Transportkostnaderna blir lägre, transporttiderna kortare och leveranssäkerheten ökar. En bättre fungerande infrastruktur innebär även utrymme för ökad konkurrens, mer välfungerande marknader, en utvidgad arbetsmarknad som stöder ökat arbetskraftsdeltagande och bättre matchning av arbetskraft mot företagets behov. Infrastrukturåtgärder och andra insatser i transportsystemet ska därför ses som en viktig del i regeringens jobb- och företagspolitik.

En av de viktigaste frågorna för landsbygden är fungerande kommunikationer. Behovet av vägunderhåll, tjälsäkring, bärighetsförstärkning och nyinvesteringar är stort. Vägnätet i glesare befolkade delar av landet - inte minst i skogslänen - har många gånger en standard,

som särskilt vintertid skapar mycket stora problem för såväl de boende som för godstransporter. Folkpartiet liberalerna vill värna om det enskilda vägnätet. De enskilda vägarna är av stor betydelse för näringsliv, människors möjlighet till bosättning, arbete, möjlighet till friluftsliv och rekreation. Minskade resurser till det enskilda vägnätet leder därför snabbt till betydande negativa effekter inte bara för glesbygden utan för landet i dess helhet.

Folkpartiet är angeläget att lyfta fram trafikens miljöskadliga effekter - varför användandet av drivmedel med minskad eller ingen koldioxidbelastning alls måste lyftas fram. Politiska beslut på det skattemässiga området kan styra i önskad miljömässig riktning.

På många håll är flyg en ofrånkomlig förutsättning för boende i glesbygden, både av kommersiella men också rent personliga skäl. Folkpartiet står därför starkt bakom bevarandet och utvecklandet av till exempel fjällflyget, självfallet med beaktande av alla de miljökrav som måste ställas på nyttjandet av detta transportmedel i en extremt känslig natur. Också flyg av mer turistisk karaktär är en tillgång, men här måste önskemål om att närma sig naturen på detta sätt ständigt vägas mot det ingrepp i orörd natur som flyg- eller helikoptertransporter utgör som inte handlar om ren räddningsverksamhet utgör.

De regionala flygplatserna, oftast ägda och finansierade av kommuner men i enstaka fall rent privata eller lokala flygklubbars hemvist, spelar en viktig roll för företagen, näringslivet och de boende på sina orter. För att företag och näringsliv skall kunna utvecklas också där vägförbindelserna inte håller måttet och därmed inte är verkliga alternativ, eller där tidsåtgången blir orimlig för att nyttja marktransporter, spelar mindre flygplatser, och särskilt de regionala, en viktig roll. Passagerarunderlaget räcker oftast inte till för att utan kommunalt stöd driva flygplatserna, som - inte minst av säkerhetsskäl - måste hålla hög teknisk standard. På flygsäkerheten får man aldrig ge avkall. Om antalet starter och landningar blir få, kommer höga fasta kostnader att utgöra ett hot mot den service som regionalflyget innebär för företag, kommuner och/eller mer avlägsna delar av vårt land.

Sammanfattning

En levande landsbygd måste stå på tre ben; ett miljövänligt brukande, en god service med utbildning och arbete till sina medborgare samt ett fungerande företagsklimat som säkrar god tillväxt.

Varje generation har ett ansvar att förvalta vår jord inför kommande generationer. Folkpartiet vill fortsätta slå vakt om den biologiska mångfalden till glädje och nytta för oss som nu lever men också för kommande generationer. Bioenergi tillhör beståndsdelarna i den kolsnåla verktygslådan för att minska växthuseffekten. Bioenergipotentialen ska utnyttjas fullt ut på rätt sätt. Det innebär att odling av biogrödor och uttag av bioenergi måste ske med hänsyn till den biologiska mångfalden och med minimerande av andra negativa miljöeffekter såsom näringsläckage och övergödning. Konsekvenserna av konkurrensen om råvaran med skogs- och delar av kemiindustrin måste belysas. Det är viktigt att vi i försöket att lösa ett problem – ökad energiproduktion genom biomassa – inte skapar ett annat – minskad produktion i skogs- och kemiindustrin.

En av de stora utmaningarna är hur man skall erbjuda även landsbygdens befolkning en god social service med daghem, skolor, sjukvård, äldreomsorg och arbete. Utan denna service blir boendemiljön på landsbygden mindre attraktiv och Sverige blir också ett alltmer segregerat land. På detta område som på så många andra när det gäller landsbygdspolitiken gäller det att vara öppna för flexibla lösningar och ta vara på kreativa personers engagemang. Folkpartiet vill öppna upp för fler privata, kooperativa och föreningsdrivna alternativ. Det väsentliga för många är inte vem som är huvudman utan att den sociala servicen finns och att den fungerar och är bra.

För att säkra landsbygdens framtid behövs både företagsamhet och samhällsservice men också väl fungerande kommunikationer. Folkpartiet vill därför fortsätta att arbeta för ett gynnsamt företagarklimat i Sverige med ökade möjligheter för människor att både starta och driva företag.

Vi sammanfattar våra viktigaste politiska förslag i följande punkter:

- Dynamiken i landsbygden ligger i ett tillvaratagande och hållbart utnyttjande av naturens resurser.
- Nyttjandet av landskapet till traditionella näringar såsom skogsbruk och jordbruk kan samordnas med bra naturvård. Det brukade landskapet ger miljöer för många av våra sällsynta växter och djur. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att minska fosfor- och kväveläckage.
- Det är viktigt att tillvarata lokalt engagemang i naturvården för att upprätthålla den biologiska mångfalden och kulturlandskapet. Skötseln av en slåtteräng kan exempelvis utföras av såväl aktiva bönder som av frivilligorganisationer. Detta arbete skall samhällsfinansieras.
- En alltmer konkurrensutsatt marknad kommer att kräva större lyhörddhet för konsumenternas krav, ökad profilering, förädling och nischproduktion samt en ökad öppenhet för olika kombinationsverksamheter såsom exempelvis miljövärd och turism

- Högskolor, distansutbildning och vuxenutbildningsinsatser samt en bra ungdomsskola på landsbygden är av avgörande betydelse för människors utveckling och för att förse företag framöver med kvalificerade medarbetare. Vi utökar möjligheterna till eftergymnasial kvalificerad yrkesutbildning (KY) samt inför yrkes- och lärlingsutbildningar på gymnasienivå.
- IT-tekniken skapar nya möjligheter att ta del av kultur och sportevenemang. Här spelar de Digitala husen en stor roll.
- Vägunderhåll, tjälsäkring och nyinvesteringar av vägar på landsbygden måste öka, då bilen är en viktig kommunikationslänk.
- EU:s gemensamma jordbrukspolitik måste avregleras och marknadsinriktas. Folkpartiet är drivande i arbetet med en grundlig reformering som syftar till kraftiga minskningar av utgifterna för jordbrukspolitiken. Men vi anser samtidigt att samhället ska betala lantbruket för de kollektiva nyttigheter som jordbruket producerar i form av ett öppet landskap och bevarande av kulturlandskapet.
- Det är nödvändigt att främja företagande på landsbygden genom att fokusera på reformer som gör det enklare och mer attraktivt att starta, driva och äga företag. Ett förenklat regelverk samt sänkta skatter är några viktiga delar.
- Kommunikationerna på landsbygden måste fungera tillfredställande.
- Det är viktigt med en fungerande arbetsmarknad som säkrar landsbygdens behov av t.ex. välutbildad personal. Vi anser att lagstiftningen bör ta hänsyn till landsbygdens behov av säsongarbete.
- Folkpartiet vill ge F-skattesedlar till alla som vill driva företag samt möjliggöra för enmans- och fåmansföretag att välja att lämna in förenklad företagsdeklaration. En av de viktigaste åtgärderna för att underlätta för fåmansföretag är att ta bort dagens 3:12-regler, vilket också regeringen ser över.

2 bilder är tagna från www.fotoakuten.se